

Rudolf
Sloboda
Rozum



Rozum

R U D

S L O

OLF

BO DA

slovart

Text © Rudolf Sloboda – dedičia

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,

Bratislava 2015

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovat ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-1461-8

Prvá kapitola

Keď zapadá slnko a fúka vietor a môžem sa na to pozeráť, tak nech som kdekoľvek, spomeniem si na svoju rodnú obec. Keď zapadá slnko, slušní ľudia majú väčšinu svojich povinností za sebou a chystajú sa na útulné podriemkavanie pred usnutím. Všetkých takýchto ľudí, čo majú za sebou deň práce, už prešla ranná zlosť a zúrivosť, a prvá hviezda na východe, niekedy býva aj na západe, v nich uvoľní metafyzické nálady. Taký bol aj môj otec.

Komu nezomrel otec a písal by predchádzajúcu vetu, ani mu na um nezíde zastaviť sa pri slovese bol. Ale keď som si nechal prejsť túto vetu ušami, hneď mi bolo jasné, že som otca v tejto súvislosti radšej nemal spomínať, lebo ešte vždy naňho myslím s bolesťou, veď zomrel celkom nedávno, ani nie pred rokom.

Slnko ma stiesňovalo aj utešovalo. V nemocnici, keď som ležal na internom oddelení, videl som to slnko zapadať za kopcom do mrakov nad Kobylou. Za Kobylou, na severnom svahu, tam bývam. Ale akosi sa mi nechcelo pozeráť k svojej rodnej obci. V nemocnici bolo útulne, teplo a dobre. Keď som chcel, mohol som sedieť na posteli a čítať, mohol som vyjsť na chodbu a potom, ak sa mi všetko zunovalo, ľahol som si a drielam. Veru ma prekvapilo, keď mi jedného dňa oznámili, že môžem ísť domov. Nechcelo sa mi. Znova budem musieť žiť a pracovať a jedovať sa s rodinou. No nedal som najavo svoje roztrpčenie. Vybavil som všetky formality a pobral som sa na autobus, ani som sa neopýtal, či môžem chodiť, alebo či mi dajú sanitku.

Bol koniec októbra. Kráčal som mestom, ktoré sa mi zdalo akési vlhké, chladné, plné zlých ľudí a darebákov.

Pravda, utešovalo ma, že ešte nepôjdem do práce, že budem môcť ležať doma. Ale keď som o tom rozmýšľal dlhšie, kráčajúc k svojmu obvodnému lekárovi ohlásiť sa, zacítil som v mysli taký maličký, sotva z vedomia vyčnievajúci hrbolček, ktorý bol symbolom odporu k domácnosti, do ktorej sa vraciam. Bol tam, pravda, aj odpor k okoliu, ktoré ma obklopovalo – susedia, ktorí ma nie veľmi znášali, a v širšom zmysle aj celá tá rozťahaná zablatená obec, plná nových neznámych prisťahovalcov, so špinavou krčmou.

V čakárni u lekára som stretol niekoľkých kolegov. Jeden mal chrípku a jeden prichádzal z nemocnice. Počas rozhovoru, keďže sme mali spoločnú tému, som sa mierne osviežil, ba bol som aj trocha veselý: moji priatelia mali oveľa ťažšie choroby, takú, akú som mal ja, už dávno prekonali, nebolo to pre nich nič. Možno som bol spokojný aj preto, lebo naše táranie počúvala nová kolegyňa, ktorú mi predstavili. (Mala smolu, ešte nerobila ani týždeň a už dostala chrípku.)

Keď som vyšiel od lekára do tmy znova na chladnú ulicu, zachvátil ma smútok za teplou nemocnicou, kde stále chodia sestričky a človek sa nemusí o nič starať. Ešte nedávno som si neuvedomoval, aké to bolo pekné, keď sme mohli sedieť na posteli a rozprávať dlhárske epizódy a filozofovať. Moji priatelia na vedľajších posteliach sa aj tak vyjadrili: už sa im vraj nechce ležať v nemocnici, lebo keď sa raz rozbije dobrá izba, na nového si nezvyknú. (A naozaj, ešte som ani nebol oblečený, už sestrička priviedla nového pacienta. Moji priatelia smutne na mňa

pozerali a pokyvkávali hlavou, dávajúc mi najavo, že ten nový, to bude nejaký dobrý chmuľo.)

Doma som si sadol do kúta a podriemkaval som. Žena študovala brožúrku Diéta pri vredovej chorobe, aby mohla navariť nejakú diétnu večeru. Ale kniha sa jej tak zapáčila už svojím teoretickým úvodom, že aj zabudla, prečo ju začala čítať.

Bola prevrpená, keď som sa náhle najedol držkovej polievky, zapil to pohárom piva a zhltnúc liek zakutal som sa do postele. Na chvíľu som zabudol na dnešný ťažký deň. Bol som rád, že sa mi podarilo všetko vybaviť. Zajtra – myslím si – budem celý deň ležať a nič si nebudem všímať. Som ešte chorý, ešte nemôžem vyskakováť. Polievka ma o nejaký čas začala tlačiť v bruchu, ale ja som sa rozhodol, že si z toho nebudem nič robiť. Ležal som skrčený na ľavom boku a usiloval som sa myslieť na tie príjemné jesenné dni, ktoré som strávil pozeraním z nemocničného okna. (Mal som široký výhľad na celú západnú časť Bratislavy, takže ráno som videl, ako z remízy vychádzajú trolejbusy, ako na križovatkách s jačaním predbieha sanitka, ktorá sa o nejaký čas zjavila pod oknami nemocnice, videl som, ako vychádzajú z tunela vlaky a ako tam iné vchádzajú, ako bližšie pod oknami plynul život niekoľkých štvrtí.)

Dni boli teplé, suché, nad ránom s vetrom, ale inokedy s miernym mrazom, ktorý vyzdobil plechy striech a parkujúce autá na niekoľko hodín strieborným povlakom. Každým dňom som bol silnejší a silnejší: hladina krvi niek sa ustálila na norme. S tým prešli aj moje úzkostné a malátne stavy. Mohol som zase čítať a sústredene hovoriť s pacientmi, ktorí, keďže boli srdciari, mali

celkom iné životné pocity a nazdávali sa, že som trocha rozmaznaný a nie som až taký chorý. Ak niekto zdedí srdcovú chybu, myslí si, že je väčšmi postihnutý ako ten, čo zdedil lenivosť a kontemplatívnosť, a teda aj tú rozmazanosť...

Lekári mi hovorili, že zdravie je len v mojich rukách. Ale nie je to celkom pravda. Veď sám od seba sa človek nenahnevá. V nemocnici som ani raz nebol nahnevaný – alebo iba chvíľočku. (Mimochodom, to hnevania som zdedil po otcovi. On, chudák, sa hneval takmer do poslednej chvíle života. Mal sviežu a čistú hlavu, a najmä mal sa na čo hnevať. Okolo neho bol ustavične krik, hurhaj, nikto neveril, že je naozaj ťažko chorý, lebo iba ja som vedel, že má rakovinu, a ja jediný som ho teda mohol ľutovať. Bál som sa to prezradiť, aby sa to otec náhodou nedozvedel. On si totiž bol istý, že trpí iba prechodnou chorobou brucha. Veď ešte pred pár mesiacmi mi zložil tridsaťpäť metrákov uhlia do šopy. Mal šesťdesiatdeväť rokov. Po sedemdesiatke to ním naraz myklo a začal chudnúť, ope-rovali ho dvakrát, až nakoniec zomrel 29. augusta 1979 ráno o štvrt' na šesť, v stredu. Práve sme ho chceli zaviezť do nemocnice, kde by dostal infúziu, možno aj transfúziu krvi a morfium, a na nejaký čas by sa mu uľavilo, takže by sa hádam aj ľahšie lúčil s týmto svetom. V nemocnici som našiel kúsok papiera v jednej knihe, v Tisíc a jednej noci, na stránke, kde sa hovorí o dvoch šibaloch, čo jeden druhého klamali, a na tom papieriku boli čísla športky, potom čísla, ktoré boli vylosované, a otcovým rukopisom napísané: Hajzli. Zrejme nič nevyhral. Bolo mi tak ťažko, keď som videl ten rukopis a ten vzdych, jed na niečo, čo mu neumožnilo vyhrať. A vôbec to nevyzeralo prízemne – teraz vidím, že aj mne, keď zomriem, mnohí

odpustia chyby ako ja otcovi. Iba ten, kto ma nemá rád, mi neodpustí.)

Nie je všetko v našich rukách. Prečo klamať samých seba! Či je v našich rukách naša výška? Ach, veď mne sa už nechce filozofovať...

Na druhý deň po príchode z nemocnice, keď som sa dobre vyspal, vyliezol som v pyžame na priedomie a nadýchal sa ranného vetra. Vietor hnal od juhu veľké mračná, ktoré odkrývali na chvíľu slnko – ako to už býva v také dni –, a slnko stálo nad Kobylou, nad tým kopcom, ktorý som z nemocnice videl z opačnej strany. Bolo sedem stupňov nad nulou, oteplilo sa.

Z búdy vyšli psy a usilovali sa vyskočiť na mňa a obliznúť ma. Odstrkoval som im hlavy a nohou som im hrozil, aby sa neopovážili skočiť. Uru šiel na krok odo mňa a vyskakoval len tak do vzduchu, Šach kýval chvostom, až ho zanášalo. Radovali sa, zdravili ma, aj ony sa dobre vyspali. Otvoril som im bráničku a pustil ich do záhrady. Potom som vošiel dnu a pomaly, mysliac vlastne ustavične na nespravodlivosť, ktorú mi spôsobili v nemocnici, som sa obliekal. Žena bola preč, v meste, nakupovala, respektíve snorila po obchodoch. Videl som v kredenci sušené mlieko s medom značky medola. Namiešal som si z neho asi pol litra a pozerajúc do okna na letiace mraky a na psy, ktoré pobehovali po tráve, lyžicou som ládoval do seba bielu chutnú kašičku. Po nej som zjedol dvojmiligramový diazepam, zapil ho vodou a skrúšene ako zlodej, ktorý zjedol ukradnuté ovocie a prišlo mu naraz všetkého ľúto, sedel som pri posteli. Potom som si urobil ešte jednu medolu. Bolo to naozaj výborné. Znova sa za tým mohla piť voda. Vody sa nemôžem nabažiť od chvíle, keď som tri dni nesmel piť (ani jesť). Keď som sa umýval, sestrička na

resuscitačke ustavične dávala pozor, aby som sa nenapil (z lavóra). Aby tomu predišla, zreteľne mi naznačila, že do lavórov pacienti aj vracajú a robia všetko ostatné. Samotné umývanie tváre bolo také nádherné ako kúpanie v prírode po veľmi dusnom dni, niečo úžasné.

Keď som sa nasýtil prírody, sadol som si k elektrickej peci a dal som sa počítať peniaze. Na vkladnej knižke bolo dvadsaťtisíc a stotridsaťpäť korún, tých stotridsaťpäť boli úroky. Chvíľu som rozmýšľal, či je vkladná knižka dobre skrytá a či by nebolo dobré zapísať si niekam jej číslo, keby sa náhle stratila... V peňaženke som našiel tri päťstokorunáčky a tristo korún v desať- a dvadsaťkorunáčkach. V inej peňaženke, ktorú mi darovala Poľka Eva Mária (tá peňaženka pochádzala až z Číny, no kúpená bola vo Francúzsku, kam Poľka často chodievala) a ktorú som si sám opravil, keď sa rozpadla, boli drobné: desať desaťhaliernikov, dva päťhalierniky a jedna päťkorunáčka. Z toho vyplývalo, že o krátky čas budem musieť navštíviť sporiteľňu a vybrať si peniaze.

Šiel som pozrieť na elektromer. Za mesiac sme tým malým radiátorom spálili za vyše tristo korún prúdu. Keď sa to rozráta na celú zimu, veru lepšie by bolo páliť uhlie. A ten radiátor ani veľmi nehrial. V izbe bolo osemnásť stupňov. Ej, len aby fungovali elektrárne. (Spomenul som si na hodiny politickej ekonómie, keď nám profesorka vysvetľovala vznik nadhodnoty. Počas jej výkladu som nadobudol k robotníkovi akúsi zvláštnu úctu, inú, akú som mával už v detstve: veď otec bol murár. Rád som pozeral, ako robotníci v lome idú po štrku a štrk im odskakuje od bagančí. Ten dotyk s tvrdou skalou, rozdrobenou výbuchmi ekrazitu, donaritu a dynamitu, po ktorej sa šinuli vláčiky s nákladmi vápenca do pece,

to všetko mi tak počarilo, že som raz šiel robiť do lomu. Ale vydržal som tam iba štrnásť dní, plniac normu na tridsaťdva percent. Zmienka o úhrnnom robotníkovi v Kapitáli a politickej ekonómii mi vždy pripomínali časy, keď som obdivoval svätcov a ich askézu. Páčilo sa mi, ako výstižne sa tam prirovnávalo cicanie nadhodnoty k cicaniu krvi upírom. Upírov som sa vždy bál. Dnes vidím, že ani politická ekonómia sa nemôže celkom zaobiť bez mytológie. V tej mytológii je ešte vždy čosi silné, vhodné na prirovnávanie.)

Nebolo príjemné uvedomovať si, že som skončil robotu na scenári a že teraz mám peniaze a istý čas sa nemusím o nič starať – ale kdesi v hĺbke duše bol strach z novej roboty. O čom budem písať ďalší film? Jednak sa mi písať nechce, som lenivý a zničený, jednak neviem, s čím by som mal vyrukovať, aby dramaturgia moje nápady prijala.

Nijaký veľkofilm sa na Slovensku písať a nakrúcať nedá, pretože sú problémy s financiami. Ale tie financie by ani neboli také závažné. Kde však zohnať napríklad púšť, tajgu alebo more? O mori vôbec nemôžeme urobiť film, zato v takom Poľsku áno. Musela by sa robiť koprodukcia, a to je zase komplikované. Ani dajaká extra detektívka sa nedá napísať, lebo u nás niet prefikovaných zločincov. Kradne sa potichu v obchodoch, na stavbách a inde, ale taký zločinec nikoho nevzrušuje, a keby ho veľmi nákladne naháňali, vznikol by nerealistický film. Takých zlodejov zväčša chytí obyčajná revízna komisia, ktorú keby ste videli sedieť pokope v električke, mysleli by ste si, že sú to záhradkári, čo idú pozrieť svoj chren do Jakubova. V akom našom filme by mohol hrať taký Belmondo? Najlepšie bude napísať nejakú rozprávku... ale aj to je nákladné. Treba triky a všelijaké čarovanie, a to

štáby nerady robia. Zostáva čistá veselohra. Je to pomerne nový žáner, na Slovensku málo exploatovaný, ba prijímaný s obavami. Akoby sa Slováci nevedeli smiať.

Nuž keď som si toto všetko v mysli predstavil, netešil som sa na nasledujúce mesiace v zamestnaní, kde som profesionálny scenárista. Ani tých dvadsaťtisíc ma veľmi netešilo.

Žena sa vrátila z obchodov. Nič nekúpila. Sťažovala sa, že v autobuse sedela na krivej stoličke. Potom na mňa pozrela a vyhlásila, že sa nudím. (Ej, nemal som ja zliezať z postele!) Oznámila mi, že jej otec sa pýtal, koľko zožerú za mesiac naše psy a či nemienim s nimi niečo spraviť, lebo to určite ide do peňazí.

S bôľom som si spomenul, ako som sa dal takto pred dvoma rokmi vyprovokovať zlými susedmi, ktorí nadávali na moju fenku Íris, a ako som sa raz ráno – 14. apríla 1978 – rozhodol, že ju zabijem. Vykopal som jamu a udel som ju sekerou po hlave. Íris nevedela, čo sa deje. Zaskučala a utiekla mi s ranou na čele, kropiac zem krvou. Bola chúďa taká vyplašená a nešťastná, že sa nevedela zorientovať a vrátila sa ku mne. Videl som, že rana je veľmi hlboká a že Íris už nikdy nebude pes. Dal som jej teda ešte niekoľko úderov ostrím a hodil som ju do jamy a plačúcky zahrabal. Nemohol som sa z toho dostať niekoľko mesiacov, každému som sa sťažoval – stále mi to krásne zviera chodilo po rozume. Aj piť som prestal. Jej dvoch synov som potom s láskou opatroval. A aj keď vysvitlo, že čierny Uru má epilepsiu, nechal som ho žiť. Tá nešťastná Íris, ako ma milovala. Pochopil som vo svojej štyridsiatke, že zabiť je hrozný čin a trest pre vraha je vlastne vykúpením – ak je vo vrahovi ešte kus človeka. Nemôže len tak chodiť po svete. Kto núti ľudí zabíjať, vraždiť, je najväčší zločinec, lebo musí vo svojom blížnom najprv zahubiť svedomie.

A tak nech by ktokoľvek proti mojim psom vzniesol akúkoľvek námietku, nedám na to. Sú to moji najvernejší a najmilší priatelia, iné tvory nemám tak rád a nikto iný nemá tak rád mňa.

Žene som povedal, že psy zožerú za mesiac málo, pretože žerú zvyšky, ktoré iní ľudia, napríklad v centre mesta, hádzu medzi odpadky. Ak im sem-tam kúpim nejaké kosti za pár korún, je to zase taká suma, akú minie iný človek na zlepšenie svojej nálady – ale ja som skromný, jem málo, nekonzumujem nič extra, takže si môžem dovoliť psy. Iní ľudia majú napríklad auto, kúpia si chatu, aby mohli na ňu jazdiť tým autom; ja bývam vo svojej chate a nemám auto. Jeden pes je zapísaný na otca, po jeho smrti na sestru, ktorá žije u otca. To je jeden dvor a jedna daň. Druhý pes patrí k nášmu dvoru a zaň platím daň ja. Dokopy stodvadsať korún za rok. Keďže nechodím na rekreácie (mal by si, povie žena), ušetrím ďalšie peniaze. Reagujem na tie rekreácie: „Chodím na služobné cesty a festivaly, ktoré platia ako prácu. Nemusím cestovať k moru, aby som pár dní nevidel tunajšie tváre. Okrem toho, najmilším oddychom pre mňa je, keď sa rodina vzdiali a nechá ma pár dní osamote.“

Tieto argumenty ženu nepresvedčili a štúrala do iného: prečo si nezavedieme do domu vodovod. To je moje háklivé miesto. Hovorím, že tých dvadsaťtisíc na knižke treba považovať za plat dopredu, z toho musíme žiť celý rok. Treba kúpiť dcére šaty a topánky, treba zaplatiť elektrinu, a čo zostane, bude to povedzme pätnásťtisíc, je príplatok na stravu. Po tisíc korún mesačne to vydrží pätnásť mesiacov. Dal som sa navyše nahovoriť jednej poisťovacej agentke, aby mi strhávali z platu šesťdesiat korún; je to akási poisťka pre dcéru, musím to raz

dôkladne preštudovať, aby ma neošmekli. Môj čistý plat je mizerných tisícpäťsto korún, ba aj menej, lebo daň zo mzdy som nepočítal. Takže ak trojčlenná rodina minie mesačne dvetisícpäťsto korún, to nie je veľa.

Žena znova poznamenala, že tie psy veľa zožerú. Povedal som, že aj ona veľa zožerie, a nikto jej to nevyčíta, a z hľadiska prírody je človek a pes rovnocenný, nikde nie je napísané, že človek má právo žiť, a iné tvory nie. Boli tu skôr ako my a zaobídu sa bez nás. Človek má byť rád, že je vôbec nejaké zviera ochotné s ním žiť, lebo taký netvor, ako je človek, si nezaslúži nič iné iba vykynoženie. Jeho lakomosť a požívačnosť nepozná hraníc, jeho potreby stále rastú a vymýšľa si všetky možné triky, len aby ospravedlnil svoje nenažrané túžby.

Žena poznamenala:

„Človek má dušu.“

„Aj zviera. Takú istú ako človek.“ Povedal som.

Žena mávla rukou a šla napredok k sestre, odkiaľ vidno na ulicu. Striehne na jednu paniu, ktorej chce dať sto korún. Tá pani tie peniaze síce nežiadala – dala mojej žene do daru gypsové tanieriky, ktoré som ja neskôr rozbil, lebo neboli nanič a boli veľmi škaredé. Žena ich však chce stoj čo stoj zaplatiť a tú paniu neustále otravuje. Pritom vždy zdôrazňuje, že som tie tanieriky rozbil ja.

So sestrou sa pohádali. Žena sa prišla sťažovať, ale ja som mlčal (nudil som sa), a tak žena poznamenala, že som si sestru mal vziať za ženu, lebo nedopustím na ňu nijaké zlé slovo. Mlčal som ďalej, lebo som vedel, že moje teórie by tu nič nepomohli. Zapchal som si uši vatou. Zazdalo sa mi, že jedno ucho mám nižšie.

Vtedy žena začala umývať riad. Vytiahol som vatú z uší a podišiel som k oknu. Psy sa vrátili a pozerali na

mňa. Škriabali sa do okna. Silnejší Šach odstrkoval toho chudáka epileptika, ktorý sa celý triasol od radosti, keď ma videl za oknom. Šiel som na chvíľu von a riadne som ich potľapkal po chrbte a poškriabal za ušami. Keď som ich pustil, Šach, aby dokázal svoju prevahu, nepustil Urua k miske s vodou, hoci sám neslopal. Uru skučal a všetliako sa Šachovi zaliečal. Keď to Šacha prestalo baviť, zahryzol bratovi výstražne do stehna a nechal ho slopať, stojac pri ňom. Potom som ich na chvíľu pustil dnu. Hneď vbehli a všetko oňuchávali. Aby sa na mňa nehnevali, nechal som ženu, aby ich vyhnala. Pravda, to neznamená, že ju nemali rady. Možno viac ako mňa, pretože sa jej báli, a pes má asi radšej toho, koho sa musí báť.

Nato som znova zaliezol do postele a začal som uvažovať, či by som nemal napísať scenár o zvieratách. Videl som krásny francúzsky film Čierny mesiac. Nie, to by neprijali. Kto by sa chcel jedovať pri nakrúcaní so zvieratami? Ešte tak s dajakým vlčiakom. Ale mať pred kamerou hada, potkana, myši, sviňu, orla, ovce, sliepky, morky – to by bol pre štáby silný tabak. Čo keby sa tak nafilmovali Ovídiove Metamorfózy? Kyklop, ktorý sa zaľúbi a chváli svoje chlpaté telo, svoje jedno oko. („Aj slnko je jedno, moja milá Galatea.“) Alebo taký Narcis – to by sa hodilo, bolo by to nádherné. Nejde to – je tam samé more, samá voda, lode. Taký had, čo sa stane bohom mesta – a vezú ho na plachetnici a robia mu ovácie!

Najlepší by bol manželský trojuholník. Psychologická vecička, to aj herci majú radi, môžu sa zaskvieť v celej svojej paráde. Nemôžem napísať nudný scenár. Musí to byť živé. Nakoniec to natiahne dramaturgická skupina na svoje kopyto a bude z toho ďalší slovenský film, podobný všetkým predchádzajúcim.

Často ma rozliční ľudia nabádajú, aby som napísal o nich film – bolo by to vraj úžasné. Len čo však začnú o sebe rozprávať, je z toho dej na desať minút filmu. A ani nie veľmi originálneho. Ľudia si nevedia oceniť svoje šťastie. Šťastie nebyť dramatickým hrdinom. Ale povedzte niekomu, že má byť spokojný so svojím jednoduchým, nekomplikovaným životom. Každý si myslí, že jeho život sa neodohráva v robote, ale v nejakých zvláštnych sférach, v smiešnych krčmových sporoch alebo v škriepkach na posteli – a to by chceli vidieť aj na plátne. Koľko múk zažije človek, kým sa stane riadnym človekom, občanom, majstrom vo svojom remesle – to nikoho nezaujíma. A pritom ľudia najviac trpia, ani si to neuvedomujú, tým, že ich neuspokojuje vlastná práca. Keby hľadali potešenie a hrdosť v práci, prešli by ich aj tie zvrátené záľuby – tie túžby po detektívkach a exkluzívnych peripetiách života. Také drobné krôčiky k majstrovstvu v remesle, to sa nedá opísať – ale to sú tie pravé Iliady.

Trocha príkro rozmýšľam. Sám asi dobre neovládam svoje remeslo – to mi neraz povedala aj žena. Vraj asi nemám talent, keď som napísal za desať rokov iba tri scenáre a iný napíše každý rok jeden. Tejto robe darmo budete vysvetľovať, ako to v živote chodí a že som hrdý na svoje malé výkony.

Koľko starostí mal môj otec so svojou vnučkou, sestrinou dcérou. Práve keď mala ísť do školy, zomrel. Hej, zomrel niekoľko dní pred začiatkom jej prvého školského roku. A ako sa tešil, že ju uvidí ísť do školy. On mal školu veľmi rád. Bol učenlivý a vzdelaných ľudí vždy obdivoval, hoci sám nemohol doštudovať reálne gymnázium. Bol pyšný aj na tie štyri triedy, ktoré vychodil, a neraz mi

hovoril, že keby žil ako mladík v dnešnej dobe, študoval by na večernej škole. Rád čítal a poznal najmä zemepis a dejepis. Rozumel politike a rád politizoval, zaujímal stanovisko aj k veciam od nášho štátu vzdialeným. (Dokladám, že vzdialeným zdanlivo. Pre otca nebolo vo svete vzdialené nič.)

Všetky úvahy o peniazoch dostali tragický ráz, keď som dostal doporučený list – účet za notárske práce spojené s preberaním dedičstva po otcovi. Sestra dostala taký istý účet, a každý z nás mal teda zaplatiť tritisícšesťdesiat korún. Vzal som aj sestrinu zloženku a sľúbil som, že pôjdem do sporiteľne, vyzdvihnem patričnú sumu zo svojho vkladu a všetko zaplatím. Sestra bola z tých peňazí zničená. Rozhodla sa, že si podá žiadosť o byt a nám nechá podiel po otcovi. Povedal som jej, že ten dlh, tých tritisíc, nemusí splatiť hneď a byt takisto nedostane len tak ľahko a rýchlo, možno jej vôbec nedajú štátny byt. Na to sú špeciálne kritériá. Predovšetkým si však treba vyžiadať na MNV tlačivá a vyplniť ich.

Ej, ako nám chýbal otec. Dokiaľ žil, staral sa o všetko: o záhradu, o ploty, o dvierka, o smeti, o povalu. Urobil rebríky, líčil raz za rok celý dom zvonka aj zdnuka, opravil omietky a bol stále doma a strážil všetko, opatroval moje psy, udržiaval styky so susedmi. Všetko bolo úhľadné, upratané. Stačilo, aby ubehlo niekoľko mesiacov od jeho smrti a naše dvorčeky boli plné harabúrd, na ktorých poodnášanie sme nemali energie, rebríky sa uvoľnili, plot sa nahol, na omietke bolo vidno, že čaká na murársku ruku. Kým som nanosil vody k nám do zadného domčeka, pozametal dvorčeky, vytriasol psom deky v búde, vyniesol popol, nanosil uhlia a zakúril – prešlo aj päť-šesť hodín a mal som toho dosť. To všetko predtým robil otec

a pritom vždy mal čas aj na ďalšie veci. Chodil nakupovať a hral sa s vnučkou.

Niekedy mi aj vysvetlil, ako sa mu podarila nejaká maličkosť – ale ja, hlupák, som si ho ani nevšimol. Jeho starosti sa mi zdali malicherné. Niekedy som bol aj nahneváný, keď ma upozorňoval na nejaké nedostatky.

Praktickí ľudia – ako napríklad moja matka – nikdy nepochopia, že bohatstvo nemusí byť viditeľné. Otcovi nevedela odpustiť jeho nepraktickosť a nechť do akýchkoľvek väčších podujatí. Otec nemal rád dlhy a záväzky, nemal rád napätie a náhlenie, súperenie a súťaženie. Bol absolútne uzrozumený s tým, že už nebude mať na tomto svete viac – a hoci každý týždeň podával športku, málo veril vo výhru. Napokon, dnes ani tá prvá cena nie je až taká veľká, že by si človek nevedel predstaviť, čo s peniazmi urobí.

Keď človek každý deň urobí isté množstvo práce a unavený si líha do studenej postele, nemôže mať výčitky svedomia, že niečo zanedbal. Veď keby robil čokoľvek, viac neurobí. Ešte šťastie, že môže urobiť toľko koľko dnes.

Otec ležal vo svojej izbičke, už nemohol chodiť – a vtedy sa mi snívalo, že sme sedeli na hornom konci na Skale a pozerali do dediny. Kým sa otec bál, že mu odrežú nohu a že ja to asi viem, bol pomerne svieži – bol si totiž istý, že aj bez nohy bude žiť, možno aj dobre, bez bolesti. Ale keď noha ako-tak prestala bolieť a nastali hrozné bolesti v bruchu, zdá sa, že otca táto zmena celkom zruinovala. Tie hrozné bolesti trvali asi dva týždne. Lekárka ani nestihla zmenu zaregistrovať, ešte ani nedostával morfium – iba valoron. Keď teda nastali tieto bolesti, otec sa asi rozhodol, že radšej zomrie – a nič nejedol. Ťažko

povedať, do akej miery to bola jeho vôľa. Jedlo nemohol v sebe udržať tak či tak.

Ráno som mu sem-tam navaril – hoci mal pripravené iné jedlo - a ponúkal som mu, ale zbytočne.

Pil vodu, ale iba pol dúška. Jeho oči ostro pozerali na nás do poslednej chvíle – a aj keď zomrel, zostali také ostré.